

6. Тютюнник Л.Л. Пропаганда як засіб маніпуляції в умовах війни //Питання психології. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. Вип. 6(76). С. 184–192. URL: <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/288547/284361>

СИНЕРГЕТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Розвод Е. В.

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри прикладної лінгвістики
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Одним із базових спільних понять, яким послуговуються синергетика й когнітивна лінгвістика та, відповідно, лінгвосинергетика – є поняття *концепту*. За своєю природою коцепт – це нематеріальна операційна одиниця пам'яті та свідомості людини. Сьогодні цілком очевидно, що вивчення коцептів виходить далеко за межі лінгвістики і засвідчує актуальність концептуального аналізу для багатьох галузей. Концепт, як синергетична одниниця дає змогу інтегрувати різні типи знань, починаючи від глибинних лінгвокультурних категорій, до яких долучені мовні та перцептивні категорії, і завершуючи системними гештальтними ситуаціями, які реалізуються за допомогою поведінкових патернів.

Синергетичні виміри концептуального аналізу дуже широкі. Він дає змогу сформуванати понятійну систему у свідомості людини, вивчити концептуальні та мовну картини світу, встановити ядерні значення концептуальних одиниць та їх вербалізаторів, а також, що найважливіше – продемонструвати динаміку розвитку понять та концептів залежно від етапів цивілізаційного розвитку людства.

У контексті синергетики, концепт – це когнітивно-афективно-перцептивно-волевиявленневе самоорганізоване утворення, що спонтанно функціонує в пізнавальній та комунікативній діяльності індивіда, описуване й пояснюване з урахуванням складної взаємодії зовнішніх чинників, пов'язаних із залученням індивіда до екстралінгвального оточення та соціально-культурної взаємодії [1]. У цьому розумінні концепт розглядають у трьох вимірах:

1) раціонально-логічний вимір як інтерпретація семантичних властивостей імені концепту в абстрактних типових концептах, що відображають узагальнений соціокультурний досвід і зафіксовані у словниках. Цей вимір є відносно статичним;

2) організаційний вимір як нераціональна концептуалізація, здійснюється через формування конкретно-наочних уявлень. Співвідносять концепт із його еталоном на рівні інтегрального сприйняття й концентрації того, що є даним у відчуттях і пам'яті. Цей вимір поєднує в собі риси реального спостереження та домислення;

3) образно-ідентифікаційний вимір як вимір, що організований за принципом інформативного доповнення різних за змістом ознак, які виокремлюють у ньому уявлення про норму та її асоціативне розширення. У цьому вимірі відбувається структуралізація ознак концепту.

Активация наведених вимірів у когніції відбувається одночасно, залежно від початкових умов, і завершується унікально для кожного випадку вербалізації концепту в дискурсі. Цей процес є саморегульованим, людина не може ним керувати. Як параметри загального порядку, згадані виміри можуть співпрацювати або конкурувати в когніції. Якщо вони конкурують, то один із них домінує, якщо ж співпрацюють, то концепт проходить через ієрархію різних понять, результат синтезу яких може бути абсолютно непрогнозованим.

Отже, підсумовуючи зазначимо, що усі когнітивні виміри співіснують у мовній та концептуальній картинах світу, утворюючи мережу взаємопов'язаних та асоціативно поєднаних одиниць, для кожної з яких формується система ядерних та периферійних вербалізаторів.

Література:

1. Таценко Н. В. Концепт у царині лінгвосинергетики: декомпозиція і циклічна адаптивна системність. *Концепти і контрасти* : кол. моногр. Одеса, 2017. С. 76–83.